

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Lenka Hrnčířiková

Diagnostika vztahů chlapců ve fotbalovém mužstvu

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne

podpis

Děkuji panu Mgr. Štefanovi Chudému, za jeho podněty a rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytoval při jejím zpracování.

Dále děkuji trenérovi Antonínu Navrátilovi a žákům TJ Sokolu Švábenice, v němž jsem prováděla výzkum pro tuto práci.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. MALÁ SOCIÁLNÍ SKUPINA	9
1.1 VZNIK MALÉ SKUPINY	9
1.2 STRUKTURA MALÉ SKUPINY	10
1.3 POZICE VE SKUPINĚ	10
1.4 ROLE VE SKUPINĚ	11
1.5 KOMUNIKACE VE SKUPINĚ	12
2. VĚKOVÉ SLOŽENÍ SOCIÁLNÍ SKUPINY – FOTBALOVÉHO MUŽSTVA	13
2.1 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK	13
2.1.1 Tělesný vývoj a rozvoj motoriky	13
2.1.2 Sociální vývoj	14
2.2 PREPUBERTA A PUBERTA	14
2.3 PREPUBERTA	15
2.3.1 Tělesný vývoj a rozvoj motoriky	15
2.3.2 Sociální vývoj	15
2.4 PUBERTA	16
2.4.1 Tělesný vývoj a rozvoj motoriky	16
2.4.2 Sociální vývoj	16
3. ROLE PEDAGOGA (TRENÉRA) VE SKUPINĚ	18
3.1 DIDAKTICKÁ ČINNOST TRENÉRA	18
3.2 „POZITIVNÍ TRENÉR“	18

3.2.1	Nové pojetí „vítěze“	19
3.2.2	Pozitivní emoce	19
3.2.3	Úcta k utkání	20
4.	SOCIOMETRIE V PEDAGOGICKÉM VÝZKUMU	21
4.1	SOCIOMETRICKÝ TEST	21
4.1.1	Sociometrická matice.....	22
4.1.2	Sociogramy.....	22
4.1.3	Sociometrické indexy	24
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	26
5.	VÝZKUM MĚŘENÍ SOCIÁLNÍCH VZTAHŮ – MUŽSTVO ŽÁKŮ TJ SOKOLU ŠVÁBENICE.....	27
5.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	27
5.2	CÍL VÝZKUMU	27
5.3	ŠETŘENÝ VZOREK	27
5.4	HYPOTÉZY	27
5.5	METODA SBĚRU DAT	27
5.6	METODY ANALÝZY DAT	28
5.6.1	Sociometrický test (dotazník).....	28
5.6.2	Rating pedagoga – trenéra.....	28
5.6.3	Záznam zjištěných poznatků	29
5.6.4	Metody matematického statistického zpracování.....	29
5.7	DOTAZNÍK	31
5.8	RATING TRENÉRA.....	33
5.9	SOCIOMETRICKÁ MATICE A SOCIOGRAM – POTENCIONÁLNÍ SPOLUHRÁČI – POZITIVNÍ.....	34
5.9.1	Sociometrická matice.....	34
5.9.2	Terčový sociogram	35

5.10 SOCIOMETRICKÁ MATICE A SOCIOGRAM – POTENCIONÁLNÍ SPOLUHRÁČ- NEGATIVNÍ	36
5.10.1 Sociometrická matice.....	36
5.10.2 Terčový sociogram	37
5.11 SOCIOMETRICKÁ MATICE A SOCIOGRAM – NEJLEPŠÍ HRÁČ – POZITIVNÍ	38
5.11.1 Sociometrická matice.....	38
5.11.2 Terčový sociogram	39
5.12 SOCIOMETRICKÁ MATICE – NEJHORŠÍ HRÁČ – NEGATIVNÍ	40
5.12.1 Sociometrická matice.....	40
5.12.2 Terčový sociogram	41
5.13 SOCIOMETRICKÁ MATICE A SOCIOGRAM – POTENCIONÁLNÍ KAPITÁN – POZITIVNÍ.....	42
5.13.1 Sociometrická matice.....	42
5.13.2 Terčový sociogram	43
5.14 SOCIOMETRICKÁ MATICE A SOCIOGRAM – POTENCIONÁLNÍ KAPITÁN – NEGATIVNÍ.....	44
5.14.1 Sociometrická matice.....	44
5.14.2 Terčový sociogram	45
ZÁVĚR.....	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	47
ANOTACE.....	49

ÚVOD

Cílem mojí bakalářské práce je analýza a popis vztahů mezi chlapci ve fotbalovém mužstvu. Fotbalové mužstvo žáků TJ Sokolu Švábenice jsem si vybrala proto, že jsem asistentkou trenéra. Chlapce již nějakou dobu znám a mám možnost pozorovat vztahy, které mezi nimi jsou. Je zřejmé, že starší zkušenější chlapci drží pospolu, chtějí být nejlepší a tím pádem mezi sebe nechťejí pouštět ty mladší chlapce. Na druhou stranu mladší chlapci ke starším vzhlížejí a chtějí být jako oni. Je na místě zabývat se touthle problematikou, protože v mužstvu, které by mělo být soudržné, mohou vnikat menší neformální skupinky a mohou mezi těmito skupinkami vyvstat určité problémy, které mohou vést až k šikaně.

V teoretické části si kladu za cíl zmapovat základní pojmosloví. První kapitolu jsem věnovala problematice vzniku sociálních skupin na základě zájmů, pomyslné rozdělení pozic a rolí ve skupině a vzájemné komunikaci ve skupině. Je dobré se v tomhle orientovat, kvůli další práci s chlapci. Když budeme vědět, kteří chlapci jsou na pomyslném okraji skupiny, můžeme se pokusit o jejich začlenění do skupiny.

Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na popis tří etap lidského vývoje, těmi jsou mladší školní věk, prepuberta a puberta. V rámci každé vývojové etapy jsou popsány fyzický a sociální vývoj. Fyzický vývoj je důležitý, protože jde o hráče fotbalu, kde jde o fyzickou námahu. Sociální vývoj jsem zvolila, protože v každé vývojové etapě se chlapci chovají jinak. V mladším školním věku chlapci uznávají autoritu, oproti tomu v prepubertě a v pubertě jsou chlapci vzdorovitější.

V další kapitole jsem pak popsala roli pedagoga v pozici trenéra, uvádím i příklad „Modelu pozitivního trenéra“. Poslední kapitolu teoretické části jsem věnovala popisu výzkumné metody, kterou jsem využila v praktické části, tou je sociometrie.

V praktické části je cílem popis a analýza vztahu v sociální skupině za pomoci sociometrie. Pomocí Spearmanova koeficientu pořadové korelace a Indexu skupinové soudržnosti jsem ověřovala stanovené hypotézy, zda je mužstvo soudržné a zda se trenérův názor na hierarchické uspořádání vztahů shoduje se zjištěnými fakty.

Data, získaná z předložených dotazníků, jsem zaznamenala do sociometrické matice a terčového sociogramu, kde můžeme názorně vidět vztahy mezi chlapci.

Teoretická část

1. Malá sociální skupina

Nakonečný (2009) ve své knize uvádí, že malé skupiny tvoří osoby, které se navzájem znají, navzájem spolu komunikují a jsou formálně nebo neformálně integrovány nějakým společným cílem. I Černoušková (1987) zastává názor, že členové v malé skupině by se měli navzájem znát, komunikovat spolu a být spojeni určitým společným cílem.

Z uvedených definic vyplývá, že fotbalové mužstvo žáků TJ Sokolu Švábenice můžeme označit jako malou skupinu formální, v rámci které vznikají i neformální skupiny. Dále se tedy budeme zabývat vznikem malých skupiny, jejich strukturou, vytvářením určitých pozic a rolí, a také komunikací ve skupině.

1.1 Vznik malé skupiny

Každá formální skupina vzniká splněním určitých kritérií. Neformální malé skupiny se utvářejí na základně společných zájmů a emocí, vznikajících mezi nimi (Nakonečný, 2009).

Fotbalové mužstvo jako formální skupina vzniká minimálně jedenácti registrovaných hráčů. Registrací se rozumí záznam hráče v ústředním registru Fotbalové asociace České republiky. Tím se hráč stává členem určitého klubu či oddílu. Podle Registračního řádu FA ČR může být registrační průkaz vystaven hráči nejdříve v den, kdy dovrší 6 let.

Dalším kritériem může být i věk. Mládež se ve fotbalu zařazuje do následujících věkových kategorií:

přípravka	- mladší	6 - 8 let
	- starší	9 - 10 let
žáci	- mladší	11 - 12 let
	- starší	13 - 14 let
dorost	- mladší	15 - 16 let
	- starší	17 - 18 let

S předchozím rozdělením se můžeme setkat ve větších většinou městských klubech, kde je k dispozici větší množství mládeže. V menších klubech se spíše setkáváme jen s rozdělením na žáky a dorost, a v malém množství se vyskytuje i přípravka, bez dalšího dělení na mladší a starší. V mužstvu jsou tudíž spolu vrstevníci, kteří mohou mít jiné zvyky, návyky, vyznání, vlastnosti a zájmy, mohou být i jiného etnika či národnosti.

V mužstvu, které jsem si pro svou práci vybrala, jsou dohromady chlapci přípravy a žáků. O to je skupina různorodější. Na základě různorodosti vznikají neformální skupiny, které jsou založeny na síti sociálních vztahů. Funkce a forma těchto vztahů nejsou ničím předepisovány, nepodléhají žádným normám, jak je to u formálních skupin (Černoušková, 1987).

1.2 Struktura malé skupiny

V každé skupině, ve které se lidé scházejí ke společné činnosti, se začínají utvářet určité závazné zvyklosti a vzájemné vztahy. Novotná (2010) definuje strukturou skupiny jako uspořádání skupinových pozic, o kterých si řekneme níže. Jako příklad si můžeme uvést mladší přípravku slouženou z chlapců, kteří se do té doby moc dobře neznali. Chování chlapců jsou různorodá, někteří se chovají zdrženlivě, jiní jsou průbojnější, vymýšlejí různé aktivity a společné akce. Mezi hráči se začnou vytvářet vztahy sympatií a antipatií.

Strukturu ve skupině můžeme rozdělit na formální a neformální. Formální struktura je dána příslušným organizačním řádem (vedoucí mužstva, trenér, kapitán, hráči, aj.). Oproti tomu neformální strukturu neupravuje žádný řád, skládá se z pozic dané sympatiemi a antipatiemi.

1.3 Pozice ve skupině

Jak už jsme uvedli výše, struktura je tvořena uspořádáním pozic ve skupině. Nejen Novotná (2010) definuje pozici v sociální skupině jako určité místo v dané skupině, které je či není obsazeno aktérem. Podle Kohoutka (1996) je pozice souhrn povinností, práv a prestiže, které jsou jedinci určeny skupinou.

Tyto pozice může stanovit sociometrie na základě množství pozitivních a negativních voleb určitého jedince a poskytuje kategorie sociálních vztahů uvnitř skupiny. Pozice můžeme opět rozdělit na formální a neformální. Formálními pozicemi rozumíme takové, které jsou stanoveny (např. trenér v mužstvu určí služby na úklid balonů). Oproti tomu neformální pozice vznikají na základě vzájemných sympatií a antipatií, populárnosti, dominantnosti, ale jsou zde i méně oblíbení jedinci, závislí a odmítaní.

Pro stanovení neformálních pozic může být spousta hledisek. Podle Černouškové (1987) jsou nejdůležitější sociální přitažlivost a míra osobní moci.

Rozdělení podle sociální přitažlivosti:

- populární osoby (jsou pro většinu přitažliví, oblíbení, ostatní k nim mohou vzhlížet)
- oblíbené osoby (pro mnohé jsou oblíbení)

- akceptované osoby (část skupin je preferují, ostatní o nich vědí, ale nejsou tak vyhledávaní, jako předchozí dvě)
- trpěné osoby (malá část skupiny je preferuje)
- mimostojící osoby (nikdo ze skupiny je nepreferuje, osoby na pomyslném okraji skupiny, nejsou nijak výrazní, jsou jako kdyby do počtu).

Rozdělení podle moci:

- dominující osoby (vůdcové)
- aktivní osoby (pomocníci)
- závislé osoby (souputníci)
- pasivní osoby
- periferní osoby

Pozici jedince ve skupině odpovídá míře prestiže související s vlastnostmi jedince a jeho uplatněním ve skupině. Mezi tyto osobní vlastnosti patří např. serióznost, inteligence, odbornost, rozhodnost, zdatnost, vytrvalost, atd. (Černoušková, 1987).

1.4 Role ve skupině

Pojem role je ve většině případů definován, jako předpokládaný způsob chování jedince v určité sociální skupině. Takové chování, které je v souladu s očekáváním skupiny, se nazývá rolové chování (Kohoutek, 1996). Mimo jiné můžeme role rozdělit na:

- stanovené (jedinec si ji nevybral, jsou na jedinci nezávislé)
- přijaté (vybraná role, jedinec ji dobrovolně přijal)
- přijímané (jedinec se s rolí ztotožňuje)

V rámci své skupinové pozice hraje každý jedinec v sociální skupině svou skupinovou roli. Stejně tak, jak může mít jedinec ve skupině více pozic, tak může mít i více rolí. Na druhou stranu se může stát, že jedinou pozicí jedince je člen skupiny, a tím pádem má i jedinou roli člena skupiny (Novotná, 2010). Větší množství různých rolí ve formálních i neformálních skupinách mohou být v souladu, ale mohou být i vzájemně v konfliktu. Jako příklad jednoho z konfliktů nastává tehdy, když jedinec časově nestíhá zvládat všechny role. V takovém případě mohou mít příslušné skupiny pocit, že jedinec svou roli zanedbává.

Pedagogové by měli brát na vědomí všechny žákovi role a podle toho na něj klást takové požadavky, aby je žák zvládnul spolu s ostatními rolemi. Při posuzování žáka by měl mít pedagog na paměti i jeho sociální status a pozici v kolektivu.

1.5 Komunikace ve skupině

Ve skupině probíhá komunikace verbální i nonverbální formou. Komunikace zastává mezi členy ve skupině velmi důležitou funkci. Činnosti skupiny je založena na přijímání a sdělování informací a na rozhodování. To má za následek, že se ve skupinách vytváří určitá komunikační síť (Nakonečný, 2009). Druhy komunikačních sítí, používaných ve skupině, jsou různě účinné pro výkon skupiny a jsou spojeny s různou úrovní uspokojení. W. H. Staehley (1980) rozdělil komunikační sítě na pět základních druhů. Těmi jsou „hvězda“, „Y“, „řetěz“, „kruh“ a „plná struktura“. Z nichž je nejefektivnější typ „plné struktury“. Umožňuje komunikaci každého s každým a přináší největší skupinové uspokojení. Ztrátu informace nebo její deformaci může způsobit výskyt komunikační bariéry. Příčinou mohou být různé činitele. Například špatná organizace komunikace, rozdílné postoje komunikátora a komunikanta, nespolehlivost komunikačního kanálu, a další.

Komunikace je mimo jiné důležitým činitelem sekundární socializace. V souvislosti s formou a obsahem může sloužit žádoucímu rozvoji mezilidských vztahů.

V následující kapitole se budeme zabývat třemi etapami lidského vývoje, které mohou být společně zastoupeny v žákovském fotbalovém mužstvu.

2. Věkové složení sociální skupiny – fotbalového mužstva

Při plánování přípravy a vedení tréninkové jednotky musí trenér dětského mužstva respektovat věkové zvláštnosti svých svěřenců dané vývojovými zákonitostmi. Určitá specifika jsou v psychice a určité v tělesném rozvoji. Vzhledem k těmto věkovým zvláštnostem musí trenér volit odpovídající formy, metody a prostředky (Votík, Zalabák, 2011).

Na základě uvedeného tvrzení jsem se v následujícím textu blíže zaměřila na tři vývojové etapy, kterými jsou mladší školní věk, prepuberta a puberta. Dále jsem se zaměřila hlavně na tělesný a sociální vývoj.

2.1 Mladší školní věk

Etapa mladšího školního věku začíná vstupem dítěte do školy, kolem 6-7 roku věku dítěte. Období trvá přibližně do 11 let, kdy pozvolna přechází do puberty (Šimíčková Čížková a kol., 1999, 2003). Podle Votíka a Zalabáka (2011) lze zdravé dítě v mladším školním věku považovat za relativně dokonalý, vyrovnaný systém a z hlediska funkčních možností za poměrně velice zdatného jedince. Ne vždy tomu tak musí být, proto každá činnost musí být u dítěte doplněna kompenzační aktivitou.

Vývoj každého dítěte je individuální. Období mladšího školního věku lze charakterizovat jako relativně klidné a bez výrazných vývojových změn. Dítě v tomto věku se snaží být co nejvíce aktivní, rádo spolupracuje s ostatními a chce poznávat svět. Dítě je zaměřeno na svět, jaký je a chce ho pochopit. To se projevuje v řeči, písemném projevu, zájmech, kresbě i ve hře. Začátkem období je dítě hodně závislé na autoritě, což se ke konci období mění. S blížícím se dospíváním začíná být přístup k autoritě kritičtější.

2.1.1 Tělesný vývoj a rozvoj motoriky

Tělesný vývoj se zpomaluje a probíhá rovnoměrněji. Začíná se více posilovat odolnost organismu. Mozek má hmotnost dospělého člověka, zvyšuje se i objem srdce. Kostra je měkká, ale začíná zesilovat. Při zatížení se může deformovat. Probíhá růst a zesílení svalstva, zdokonaluje se pohyblivost kloubů.

Dítě potřebuje více pohybu, má zájem o hry a sport. Má radost z pohybu, což je potřeba pro zdravý vývoj. Kolem 10. roku je zvýšená intenzita růstu. Dítě je velice pohyblivé, zvyšuje se pohybová vytrvalost, přesnost a rychlost pohybu. Pohyby začínají být mnohem účelnější, přesnější, úspornější a koordinovanější. Motorický vývoj se začíná zklidňovat a je zřejmě zlepšení hrubé a jemné motoriky. V motorice jsou šikovnější chlapci.

Langmeier a Krejčířová (1998) poukazují na opakované sociometrické studie, které ukázaly, že tělesná síla a obratnost hrají velkou roli v postavení dítěte ve skupině vrstevníků.

2.1.2 Sociální vývoj

V tomto období narůstá schopnost emočního porozumění. Dítě začíná chápat širokou škálu citů. Projevy jeho citů jsou méně labilní a impulzivní, mimo jiné slábne i egocentrismus a narůstá schopnost seberegulace. Hodnotová orientace a sociální kontrola jsou závislé na situaci a autoritě. Během tohoto období se sociální normy morálního jednání začínají stabilizovat. Pokud jde o sebepojetí, tak je velmi podstatné kladné sebehodnocení. Trvalejší neúspěch může ohrozit hodnoty vlastního „já“.

Období mladšího školáka je obdobím kolektivního života. Dítě získává nové společenské postavení, rozšiřuje si sociální zkušenosti a odpoutává se od rodiny. Objevují se nové vztahy s vrstevníky, děti se učí kooperaci a soutěživosti, objevuje se vědomí sounáležitosti, společné odpovědnosti, rozvíjejí se různá kamarádství. Z počátku školního věku jsou vztahy ke spolužákům spíše nahodilé, teprve až ke konci období se objevují trvalejší vztahy (Fürst, 1997).

Liší se od sebe chlapecké a dívčí skupiny. Chlapci jsou aktivnější, mají intenzivnější reakce, jsou schopni snadněji měnit různé činnosti. Na druhou stranu mají chlapci problém se dlouhodoběji zajímat o jednu činnost, jsou málo odolní vůči rušivým vlivům.

Vztah dítěte k autoritě je zpočátku nekritický, dítě chová k učiteli úctu, obdiv, ale i strach.

2.2 Prepuberta a Puberta

V literatuře (Šimíčková Čížková a kol., 1999, 2003; Čačka, 2000, aj.) se můžeme setkat s různým rozdělením období dospívání. Pro svou práci jsem si vybrala rozdělení na prepubertu, pubertu a adolescenci. Dále se budeme bavit jen o prepubertě a pubertě, protože za žáky mohou hrát chlapci do patnácti let, což je pomyslná hranice mezi pubertou a adolescencí.

Nástup prepuberty a puberty se u dívek a chlapců může lišit. Prepuberta u děvčat nastupuje kolem 10. roku a u chlapců kolem 11. roku. Navazující období puberty nastupuje u dívek ve 12,5 letech a u chlapců okolo 13. roku.

Tyto prolínající se období provází přechod mezi dětstvím a dospělostí. Na dospívající jedince jsou kladeny požadavky dospělé společnosti, musí se podřídít určitým normám chování, měli by se stát nezávislymi na rodičích, vytvářet mezi sebou heterosexuální vztahy, přemýšlet nad volbou budoucího povolání. Tyto nároky spolu s biologickými faktory způsobují u nich rozkolísanost a konfliktnost.

Výrazné změny ve fyzickém a psychickém vývoji jsou znatelnější, protože nastupují po vývojově klidném období mladšího školáka. Typická pro období dospívání je rozdílnost vývoje nejen mezi dívkami a chlapci, ale i u stejného pohlaví.

2.3 Prepuberta

2.3.1 Tělesný vývoj a rozvoj motoriky

Objevují se výrazné změny v proporcích těla, začíná tzv. období vytáhlosti. Růst končetin i trupu je nejintenzivnější. Zvyšuje se produkce pohlavních hormonů, což má za následek, že se objevují druhotné pohlavní znaky. Fyzický vývoj je v tomto období rychlejší a není v souladu s psychickým vývojem. Dochází k rozdílům mezi těmito vývoji, které s sebou přináší přechodné projevy, typické pro prepubertu, např. v úrovni motoriky.

U chlapců se v hrubé motorice objevuje přechodná neobratnost a nekoordinovanost pohybů, což může zapříčinit přechodné problémy v tělesné výchově (Šimíčková Čížková a kol., 1999, 2003). Křečovitost se objevuje v jemné motorice, může to vést ke zhoršenému grafickému výkonu. Zrychlený růst je příčinou zhoršení fyzické výkonnosti. Silácké, ale krátkodobé fyzické aktivity, jsou často střídány pocity únavy nebo apatie. Působení sexuálního pudu způsobuje nestabilitu chování, labilitu citů, nestálost nálad.

2.3.2 Sociální vývoj

Od začátku dospívání je dospívající dráždivější, citlivější, snadno se vzruší a vzplane, snadno se i urazí, zesmutní, nebo si dokonce i zoufá (Kuric a kol., 1986).

Pro vychovatele bývá toto období velmi náročné, protože dítě reaguje nečekaně precitlivěle, i v situacích, které ho v minulosti nijak neovlivňovaly. Děti jsou citlivější vůči

nespravedlnosti a vůči kritice od vychovatelů. Změnou struktury těla způsobí zvýšenou zaměřenost na sebe sama. Tělesné změny vyvolávají nespokojenost se sebou samým, což vede ke snížení pocitu sebedůvěry.

Děti se v prepubertě začínají osamostatňovat od rodiny. S vrstevníky navazuje více kontaktů, sdružují se do skupin podle společných zájmů. Není výjimkou, že vytvořené vztahy jsou krátkodobé. Tvoří se převážně čistě chlapecké a dívčí skupiny, mezi těmito skupinami může docházet k rivalitním střetům. Chlapci si začínají vytvářet první party, v jejichž čele je vůdce.

2.4 Puberta

2.4.1 Tělesný vývoj a rozvoj motoriky

Zpomaluje se fyzický růst a rozvíjí se psychické funkce, tím se začínají vyrovnávat rozdíly mezi těmito vývoji. Pohlavním dozráváním se dítě přeměňuje na biologicky zralého dospělého, který je schopen sexuální reprodukce. Je všeobecně známo, že období puberty je doprovázeno vzpurností, krizemi a konflikty s dospělými. Nemusí to být vždy pravda, záleží na tom, jak na chování pubescentů reagují dospělí.

Dochází k vyvažování tělesných proporcí, zpomaluje se růst končetin, mohutní svalstvo a rostou vnitřní orgány. Ustaluje se váha mozku. Tvar těla získává dospělou podobu. U chlapců dochází ke zlepšení pohybové koordinace, mizí klátivost a neobratnost. Zlepšuje se fyzická výkonnost (Šimíčková Čížková a kol., 1999, 2003).

2.4.2 Sociální vývoj

Citová labilita již není tak výrazná, objevuje se více pozitivního ladění. Dospívající se citově odpoutávají od rodičů, to vyvolává potřebu citově se sblížit s někým jiným (Fürst, 1997). Vznikají pevnější kamarádké vztahy, kdy si chování nového přítele mohou idealizovat. Mizí vzájemná izolovanost mezi chlapeckými a dívčími skupinami, dochází ke vzájemnému sblížování. Sebecity mohou být nevyrovnané, staví se k sobě kriticky, přecitlivěle reaguje na kritiku vůči sobě samému.

Cítí se dospělými a požadují, aby se s nimi také tak jednalo. Záporné hodnocení může vést k nedůvěře ve vlastní síly, na druhou stranu přílišná pochvala přehnanou, neodpovídající sebedůvěru. (Votík, Zalabák, 2011)

Snaha po nezávislosti se projevuje tendencí samostatně se rozhodnout, uplatnit vlastní názor v diskusi s dospělými. Pubescent se snaží názorově odlišit od svých vychovatelů, proto často dochází ke konfliktu. Touha po odlišnosti se může projevit i v chování a oblékání. Svou nezávislost mohou projevovat i tím, že napodobují chování dospělých, např. kouření, pití alkoholu, používání vulgarismů, které jim dodávají pocit dospělosti.

Dospívající mají potřebu navazovat nové kontakty, hrát nové role v různých skupinách. Mezi vrstevníky se objevuje jednota v oblékání, chování a názorech. Tento skupinový vliv je důležitý pro dotváření osobnosti, protože posiluje sebepojetí, sebevědomí.

3. Role pedagoga (trenéra) ve skupině

V Zákoně o pedagogických pracovnících (563/2004 Sb.) je pedagogický pracovník popsán, jako každý, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného. Podle zmíněného zákona je i trenér pedagogickým pracovníkem.

Jak už jsem uvedla v předchozí kapitole, trenér musí brát v úvahu zvláštnosti dětské a mladistvé psychiky, na základě toho vypracovat a vést tréninkové jednotky.

3.1 Didaktická činnost trenéra

Votík a Zalabák (2011) k didaktické činnosti trenéra uvádějí, že by trenér neměl trénink vést monotónně, nezáživně, a komunikace s mladými hráči nesmí být odměřená a příkazová. Právě naopak, tréninkové jednotky musí být obsahově hodnotné, organizačně promyšlené a hlavně musí děti zaujmout a bavit je. Trenér musí být připraven neustále vzbuzovat zájem a obnovovat zájem hráčů častými změnami nebo obměnami. Děti, které se nudí, svou nepozornost dávají najevo a tím vzrůstají problémy s kázní. Převážně u nejmladších kategorií by měl trenér sloužit jako vzor, který děti napodobují při ovládnutí míče a se kterým se radí při řešení herních situací.

Být dobrým trenérem je velmi těžké a většina trenérů mládeže jsou dobrovolníci, kteří nemají čas na odborné vzdělání. Proto PCA (hnutí Positive Coaching Alliance) vyvinula mentální model pozitivního trenéra (Positive Coach Mental Model, PCMM), který by měl ozřejmit, co znamená být sportovním trenérem mládeže.

3.2 „Pozitivní trenér“

„Pozitivní trenér“ má dva cíle. Především pomáhá hráčům rozvinout jejich pozitivní charakterové rysy. Druhořadým cílem je potom vítězství, prvořadí jsou vždy hráči. Kdežto trenér typu „vítězství za každou cenu“ má pouze jeden cíl a tím je: vyhrát. Tímto přístupem tvrdě omezuje potenciál dětí vytěžit ze sportu pozitivní zkušenosti pro život.

Podle zjištěných zdrojů a výsledků výzkumu patří ke třem základním prvkům tvořící základ pozitivního modelu trenéra:

- nové pojetí „vítěze“
- pozitivní emoce
- úcta k utkání. (Jaký by měl být trenér mládeže?, 2005)

3.2.1 Nové pojetí „vítěze“

Tím je myšleno to, že vítězem není ten, kdo vyhrál a dal nejvíce gólů, ale ten, který se během zápasu naučil něco nového, nebo se v něčem novém zdokonalil. Takové pojetí vítěze je proti intuitivnímu názoru mnoha trenérů a rodičů. Naopak u dětí toto nové pojetí pomáhá se radovat z prožitků a zkušeností získaných sportem, zvyšuje sebedůvěru, podporuje zlepšování výkonu i motivace.

„Pozitivní trenér vidí vítězství jako druhotný cíl cesty k dokonalosti, zaměřuje se spíše na úsilí než na výsledek. Je jasné, že chyby jsou důležitou a hlavně nevyhnutelnou součástí učení, a právě toho dokáže využít ve prospěch dětí. Klade důraz na to, aby si je děti uvědomily a dokázali na ně reagovat. Nejdůležitější je povzbuzovat hráče bez ohledu na úroveň jejich výkonu. Cílem je přesvědčit děti, že vítězem je ten, kdo se nejvíc snaží, kdo se nepřestává učit a zlepšovat.“

3.2.2 Pozitivní emoce

I když by neměli, tak mnoho trenérů motivuje hráče strachem, zastrahováním nebo zahanbováním. Během tréninku nebo zápasu po dětech neustále křičí a kritizuje je. To by v žádném případě dobrý, pozitivní trenér neměl dělat. Měl by být jakýmsi pozitivním motivátorem. Podle Rosse Campbella (1977) má každý hráč svoji emoční nádrž, podobnou palivové nádrži v autě. Stejně tak jak auto s prázdnou nádrží daleko nedojede, tak i hráči s prázdnou emoční nádrží nemají energii ani motivaci k dobrému výkonu.

Upřímná pochvala a uznání jsou pro děti velmi důležité. Trenér ovšem nesmí podlehnout pokušení chválit neoprávněně. Hráči se musí naučit vnímat i kritiku. Snadněji ji vnímají v případě, když trenér v případě korekce sdělí kritické poznámku způsobem, který hráče nepodlamuje, nebo nesnižuje jejich sebedůvěru. Musí udržovat pořádek a kázeň, měl by to dělat pozitivním způsobem. Měl by naslouchat hráčům a zapojovat je do rozhodování ohledně týmu. V každém případě by měl zůstat pozitivní, i v případě, že se týmu nedaří.

Protože trenér má v každém případě, ať už během úspěchu nebo neúspěchu, trvalý vliv na hráče.

3.2.3 Úcta k utkání

Dobry trenér by měl především dobře znát pravidla fotbalu a mít úctu a respekt k věcem (pravidla, soupeři, rozhodčí, spoluhráči), které neodmyslitelně k fotbalu patří. Trenér musí své hráče naučit úctě k utkání, respektu k soupeřům, vyznám rozhodčího a úctu k němu. Vyžaduje od nich uvědomění vzájemných závazků vůči sobě a svému týmu a jednat čestně.

4. Sociometrie v pedagogickém výzkumu

Následující kapitolu o sociometrii jsem do své práce zařadila proto, že jsem si tuhle metodu vybrala pro svůj výzkum, uvedený v další části práce. Proto je vhodné, abychom se s ní blíže seznámili.

Sociometrii založil sociální psycholog a psychiatr Jacob L. Moreno. Studoval vnitrokolektivní vztahy založené na sympatiích a antipatiích, poznatky zjišťoval dotazováním se členů skupiny, komu by při určitých činnostech dali, popř. nedali přednost před ostatními (Černoušková, 1987).

Sociometrie se skládá ze souboru určitých výzkumných postupů, které slouží ke zjišťování, popisu a analýze mezilidských vztahů, které se projevují v malých sociálních skupinách. Z předchozího textu už víme, že malá sociální skupina je složena lidmi, kteří jsou spojeni určitými společnými cíli, vzájemně se znají, komunikují spolu a vytvářejí společné normy. Víme i to, že každá malá skupina má určitou vnitřní strukturu. Ve skupině se projevují formální (jsou určeny oficiálně) a neformální vztahy (vznikají spontánně, na základě společných zájmů, zálib a na základě vzájemných sympatií či antipatií). Sociometrie se zabývá spíše zjišťováním neformálních vztahů. Získané informace lze použít i k ovlivnění formálních vztahů ve skupině.

4.1 Sociometrický test

Jednou z mnoha technik je sociometrický test, pomocí kterého se získávají informace. Je považována za nejjednodušší, proto je nejčastěji využívána. I z toho důvodu jsem si právě tuhle techniku vybrala pro svůj výzkum vztahů mezi chlapci ve fotbalovém mužstvu. Sociometrický test se zaměřuje na pozitivní (sympatie, atrakce, kladný postoj) a negativní volby (odmítání, pocit antipatie). Sociometrický test má většinou podobu dotazníku s určitými znaky. Měl by obsahovat otázky, u kterých je obsah určen podle zvolených kritérií a které umožňují volit partnery pro určité situace nebo určité spolčené činnosti. Dále může obsahovat i jmen lidí, kteří mohou být zvoleni.

Mezi přednosti sociometrického testu patří to, že si dotazovaní mohou důkladně a v klidu promyslet své volby a zvážit všestranně své vztahy k ostatním členům. Další výhodou je záruka anonymity a v neposlední řadě je to poměrná rychlost a malá nákladnost na jeho provedení. Objevují se i jisté nevýhody, mezi které patří nepříznivá možnost racionalizace a kvůli anonymitě nelze sestavit sociogramy (Chráška, 2007).

Údaje získané sociometrickým testem jsou ve svém souhrnu málo přehledné a je nutné je dále zpracovat. Se sociometrickými daty se nejčastěji provádějí tři druhy analýzy:

- sestavení sociometrické matice,
- konstrukce sociogramů,
- výpočet sociometrických indexů.

4.1.1 Sociometrická matice

Všechny potřebné údaje o provedených volbách ve skupině lze vyčíst ze sociometrické matice. Sociometrická matice může mít podobu tabulky, ve které jsou zaznamenány jména účastníků v prvním sloupci a ve stejném pořadí v záhlaví matice. Do řádků se zaznamenávají pozitivní a negativní volby. Matice lze rozdělit na neuspořádané a uspořádané. U neuspořádané matice jsou členové skupiny zaznamenáni v libovolném pořadí. Tato matice neposkytuje rychlou a přehlednou informaci o struktuře sociální skupiny. Neuspořádanou matici lze vhodnou úpravou převést na matici uspořádanou, která je přehlednější, co se týče struktury skupiny. Informace, získané sociometrickými maticemi, však stále nejsou zcela přehledné a názorné, názornější představu poskytují tzv. sociogramy.

4.1.2 Sociogramy

Sociogramy jsou jakýmsi „mapami“ neformálních vztahů ve skupinách. Existuje celá řada variant, jak sociogram zkonstruovat. Před kreslením sociogramu si musíme uvědomit počet členů ve skupině. Při větších počtech osob jsou sociogramy značně nepřehledné a špatně čitelné. Při znázorňování výběrů se většinou používají šipky. Kladné výběry se znázorňují plnou čarou se šipkou na jednom konci, pokud jde o jednostranný výběr a se šipkami na obou stranách, pokud jde o vzájemný kladný výběr. V případě záporného výběru se většinou používají čárkovanou čarou.

Chráška (2007) ve své knize popisuje následující sociogramy:

Kruhový sociogram

Patří mezi nejjednodušší sociogramy. Ovšem při početnějších skupinách je značně nepřehledný a obtížně se z něj čte. Členové skupiny jsou znázorňovány pomocí kroužků po obvodu kružnice. Volby jsou mezi nimi znázorňovány pomocí šipek uvnitř kruhy.

Individuální sociogram

Vztah určitého jedince k ostatním členům skupiny, které volil, nebo jimiž byl volen, zachycuje individuální sociogram. Tento druh sociogramu využíváme hlavně tehdy, když potřebujeme analyzovat vztahy určitého jedince k sociální skupině a naopak. Jedinec je znázorněn ve středu a kolem něj jsou volení či volící jedinci.

Jistou alternativou je strukturální sociogram, který je vhodné využít, pokud se ve skupině vytvoří relativně samostatné podskupiny vzájemně se volících jedinců. V tomto případě jsou uprostřed jedinci s nejvyšším počtem kladných voleb. Vzniklé podskupiny se většinou graficky zvýrazňují (např. zarámováním nebo šrafováním).

Hierarchický osový sociogram

Hierarchický osový sociogram, jak už nám napovídá název, je konstruován v soustavě dvou os. Na svislé ose se zobrazuje počet obdržovaných voleb a na vodorovné ose se zakreslují členové sociální skupiny. K dosažení větší přehlednosti by se mělo dbát na to, aby se čáry znázorňující volby příliš nekřížily. Proto se doporučuje umisťovat jedince podle toho, jak jsou si navzájem blízcí.

Ve svém výzkumu budu pro znázornění vztahů chlapců ve fotbalové skupině využívat tento typ sociogramu spolu s následujícím terčovým sociogramem.

Terčový sociogram

Terčový, nebo také hierarchický kruhový sociogram je dalším, často používaným sociogramem. Stupně neformální autority jsou znázorněny umístěním do různých vzdáleností od středu sociogramu. Sociogram má podobu jakéhosi terče a skládá se z různě velkých kružnic. Ne největší kružnici jsou umístěni jedinci, kteří nebyli nikým zvoleni. Čím blíže je jedinec ke středu kružnic, tím více obdržel voleb. V mnoha případech názorně zobrazuje strukturu neformálních vztahů v sociální skupině.

Uvedené sociogramy znázorňují pozice jednotlivců ve skupině podle jednoho kritéria, tudíž je můžeme označit jako jednorozměrné sociogramy. Sociometrie nám ovšem umožňuje zkoumat

pozice jednotlivců i ze dvou hledisek současně. V tom případě máme k dispozici ke znázornění pozic jedince ve skupině dvojrozměrný sociogram.

Dvojrozměrný sociogram

V případě, že chceme u skupiny sledovat dvě důležitá a na sobě nezávislá hlediska (např. obliba a vliv), volíme dvojrozměrný sociogram. Údaje, zaznamenávané do sociogramu, získáme ze dvou sociometrických matic. Každý jedinec má přiřazené pořadí podle počtu obdržených voleb v obou maticích. Záznamy o pořadích se potom nanášejí do čtvercové sítě, která má podobu „čtverce stojícího na vrcholu“. Strany čtverce jsou poté rozděleny podle počtu členů ve skupině. Na jedné straně se zobrazuje pořadí podle jednoho hlediska a na druhé straně podle druhého hlediska.

Dvourozměrný sociogram poskytuje velmi přehledné informace o postavení členů skupiny podle určitých hledisek.

4.1.3 Sociometrické indexy

Při výpočtu sociometrických indexů vycházíme ze sociometrické matice. Sociometrické indexy představují kvantitativní vyjádření výsledků sociometrického šetření. Lze je rozdělit do tří skupin:

- individuální sociometrické indexy
- skupinové sociometrické indexy
- indexy charakterizující strukturu podskupin

V různé literatuře (např. Papica, 1974; Petrusek, 1969; Schneider, 1980, aj.) lze nalézt velké množství sociometrických indexů, dále jen stručně uvedu ty nejčastěji používané.

Individuální sociometrické indexy

Postavení jedince ve skupině je dáno sociálním statutem, který je dán počtem voleb, které jedinec získal, vztaženým k možnému počtu voleb. Tyto indexy mohou mít velkou hodnotu nejen v pedagogickém výzkumu, ale i při řešení výchovných problémů.

- pozitivní sociometrický status (vypočítává se z pozitivních voleb)
- negativní sociometrický status (vypočítává se z negativních voleb)

- výsledný status (rozdíl mezi pozitivními a negativními volbami)
- index expanzivity (používá se při neomezeném počtu voleb)

Skupinové sociometrické indexy

Na rozdíl od individuálního statusu slouží k charakteristice sociální skupiny jako celku.

- index pozitivní skupinové expanzivity (průměrný počet kladných voleb připadajících na jednoho člena skupiny)
- index negativní skupinové expanzivity (průměrný počet záporných voleb připadajících na jednoho člena skupiny)
- index skupinové koheze (je dán poměrem provedených vzájemných výběrů k max. možnému počtu vzájemných výběrů)
- index skupinové koherence (velikost vzájemné vázanosti členů skupiny)
- index skupinové integrace (posouzení stupně zapojení členů do sociální skupiny)
- index skupinové socioprefereční izolace (slouží k charakteristice počtu jedinců izolovaných a opomenutých)

Sociometrické indexy charakterizující strukturu podskupin

Podskupiny lze charakterizovat i pomocí předchozích indexů, které jsou uvedeny pro popis celé skupiny. Charakteristikou situace uvnitř podskupin se zabývá zejména index vnitroskupinové preference (preference členů podskupiny před ostatními členy skupiny).

Praktická část

5. Výzkum měření sociálních vztahů – mužstvo žáků TJ Sokolu Švábenice

5.1 Výzkumný problém

Za pomoci sociometrie na vybraném vzorku chlapců (viz níže) zmapovat sociální vazby v oddílu TJ Sokol Švábenice.

Výzkum měření sociálních vztahů by měl trenérovi blíže specifikovat, kteří z žáků jsou oblíbenější a kteří spíše neoblíbení, vzhledem k netýmovému chování chlapců ve skupině.

5.2 Cíl výzkumu

1. Zjistit na základě sociometrického měření, kteří chlapci z mužstva nejvíce oblíbení.
2. Zjistit na základě sociometrického měření, kteří chlapci z mužstva jsou, navzdory týmové spolupráci, nepreferováni.
3. Poskytnout trenérovi přesnější náhled do vztahů mezi chlapci v mužstvu, pro další práci s nimi.
4. Porovnat názor trenéra na strukturu hierarchie se zjištěnými poznatky.

5.3 Šetřený vzorek

Fotbalové mužstvo žáků TJ Sokolu Švábenice, oddíl kopané, PSČ 683 23, sedmnáct chlapců ve věku od šesti do čtrnácti let. Předložení dotazníku proběhlo 5. ledna 2012.

5.4 Hypotézy

1. H_01 – Někteří chlapci nejsou začleněni do kolektivu.
 H_A1 - Všichni chlapci jsou začleněni do kolektivu.
2. H_02 – Rating učitelky odpovídá sociometrickému šetření.
 H_A2 - Rating učitelky neodpovídá sociometrickému šetření.

5.5 Metoda sběru dat

Hlavním nástrojem sběru dat byl sociometrický test (dotazník) a rating trenéra. Chlapci z mužstva vyplnili předem připravené dotazníky, které jsem jim rozdala.

5.6 Metody analýzy dat

5.6.1 Sociometrický test (dotazník)

Konstrukce dotazníku

- Sféra výběru:

Při konstrukci dotazníku jsme jasně stanovili hranice skupiny. Chlapci mohli vybírat pouze ze spoluhráčů z mužstva.

- Počet voleb:

Při konstrukci dotazníku byl počet voleb omezen na maximálně 3 v každé kategorii.

- Druhy voleb:

Pro každé výběrové kritérium byly stanoveny pozitivní a negativní výběry.

- Formulace otázek:

Otázky byly formulovány jasně a výstižně. Před vyplněním jsme se ujistili, že chlapci všem otázkám dobře rozumí.

- Seznam jmen:

Chlapci byli vyzváni k tomu, aby na uvedené otázky odpovídali konkrétními jmény chlapců z mužstva.

- Intenzita výběru:

Požadovali jsme i pořadí vybraných osob, což umožňuje důkladnější zpracování. Chlapci řadili své volby podle intenzity.

5.6.2 Rating pedagoga – trenéra

Posouzení stupeň oblíbenosti žáků provedl trenér. Trenér zaznamenával své poznatky do předem zkonstruovaného formuláře. Formulář obsahuje ratingovou pětibodovou numerickou škálu s verbálně a číselně vyjádřenými stupni oblíbenosti.

Stupně škály: 1 – velmi oblíbený člen skupiny (centrální osoba: nejoblíbenější, nejpopulárnější, neformální vůdce skupiny apod.), 2 – oblíbený člen skupiny, 3 – průměrně oblíbený (ani výrazně oblíbený, ani neoblíbený), 4 – neoblíbený, 5 – zcela neoblíbený člen skupiny (zavrhovaný, odmítaný).

5.6.3 Záznam zjištěných poznatků

1. Sociometrická matice zhotovená podle sociometrických výběrových kritérií.
2. Terčové sociogramy.

5.6.4 Metody matematického statistického zpracování

Spearmanův korelační koeficient

Tento postup lze využít v případech, kdy se rozhoduje o společné souvislosti dvou jevů. Pomocí něj můžeme stanovit, jak dalece jsou si dvě pořadí podobná a jak těsná je souvislost mezi jevy. Koeficient může nabývat hodnot od 0 do +1 (-1). Nulová hodnota vypovídá o tom, že mezi srovnávanými jevy není žádný vztah. Čím více se vypočítaná hodnota koeficientu blíží hodnotě 1 (-1), tím je vztah mezi jevy, které srovnáváme, těsnější.

Každému chlapci jsme přiřadili dvě pořadí, M (pořadí zjištěné z dotazníků a R (pořadí podle ratingu trenéra). Pro n pozorovaných dvojic ve výběru se Spearmanův korelační koeficient počítá pomocí diferencí pořadí jako:

$$\rho = 1 - \frac{6 \sum_i (p_i - q_i)^2}{n(n^2 - 1)}$$

Výzkumná otázka 1 - pozitivní				
	Pořadí		d	d ²
	M (p)	R (q)		
1	8	6	2	4
2	10,5	12	-1,5	2,25
3	13,5	11	2,5	6,25
4	3	10	-7	49
5	3	2	1	1
6	3	4	-1	1
7	1	5	-4	16
8	9	1	8	64
9	5	7	-2	4
10	7	8	-1	1
11	6	3	3	9
12	16	15	1	1
13	10,5	9	1,5	2,25
14	16	14	2	4
15	16	17	-1	1
16	12	13	-1	1
17	13,5	16	-2,5	6,25
suma d ²				173

6 x suma d2	n	n ² -1	n (n ² -1)	ρ
1038	17	288	4896	0,78799

Vypočítaný koeficient je $\rho = 0,78799$. Na základě vypočítaného koeficientu můžeme říct, že mezi dvěma zkoumanými jevy je vysoká závislost.

Index skupinové koheze (soudržnosti) K

Index je dán poměrem vzájemných výběrů ve skupině k maximálnímu možnému počtu výběrů. Pro výpočet existují dva vzorečky, záleží totiž na tom, zda máme limitovaný počet voleb nebo nikoliv.

Vzorec pro index skupinové koheze v případě limitovaného počtu voleb K_L :

$$K_L = \frac{d}{\frac{a * N}{2}} \quad \text{kde } d \text{ je počet vzájemných výběrů, } N \text{ počet jedinců ve skupině a } a \text{ počet povolených voleb.}$$

	suma V	N	a	K_L
potencionální spoluhráč +	8	17	3	0,313725
potencionální spoluhráč -	4	17	3	0,156863
nejlepší hráč +	7	17	3	0,27451
nejlepší hráč -	7	17	3	0,27451
potencionální kapitán +	5	17	3	0,196078
potencionální kapitán -	5	17	3	0,196078

5.7 Dotazník

Jméno:

Datum:

**Pišťe pouze o spoluhráčích v týmu.
Uved'te vždy tři volby.**

S kým by si chtěl v budoucnu hrát v jednom týmu?
Uved' 3 spoluhráče.

1.

2.

3.

S kým by si nechtěl v budoucnu hrát v jednom týmu?
Uved' 3 spoluhráče.

1.

2.

3.

Kdo je podle tebe z mužstva nejlepší?
Uved' 3 spoluhráče.

1.

2.

3.

Kdo je podle tebe z mužstva nejhorší?
Uved' 3 spoluhráče.

1.

2.

3.

Koho bys vybral jako kapitána mužstva?
Uved' 3 spoluhráče.

1.

2.

3.

Koho bys nevybral jako kapitána mužstva?
Uved' 3 spoluhráče.

1.

2.

3.

5.8 Rating trenéra

Posouzení stupně oblíbenosti žáků pedagogem.

Jak si pedagog myslí, že jsou děti v kolektivu oblíbeny, nikoliv jaké oblíbenosti se těší u něj.

Velmi oblíbený	Oblíbený	Průměrně oblíbený	Neoblíbený	Zcela neoblíbený
1.	2.	3.	4.	5.
8	6	4	14	15
5	7	3	12	
11	1	2	17	
	9	16		
	10			
	13			

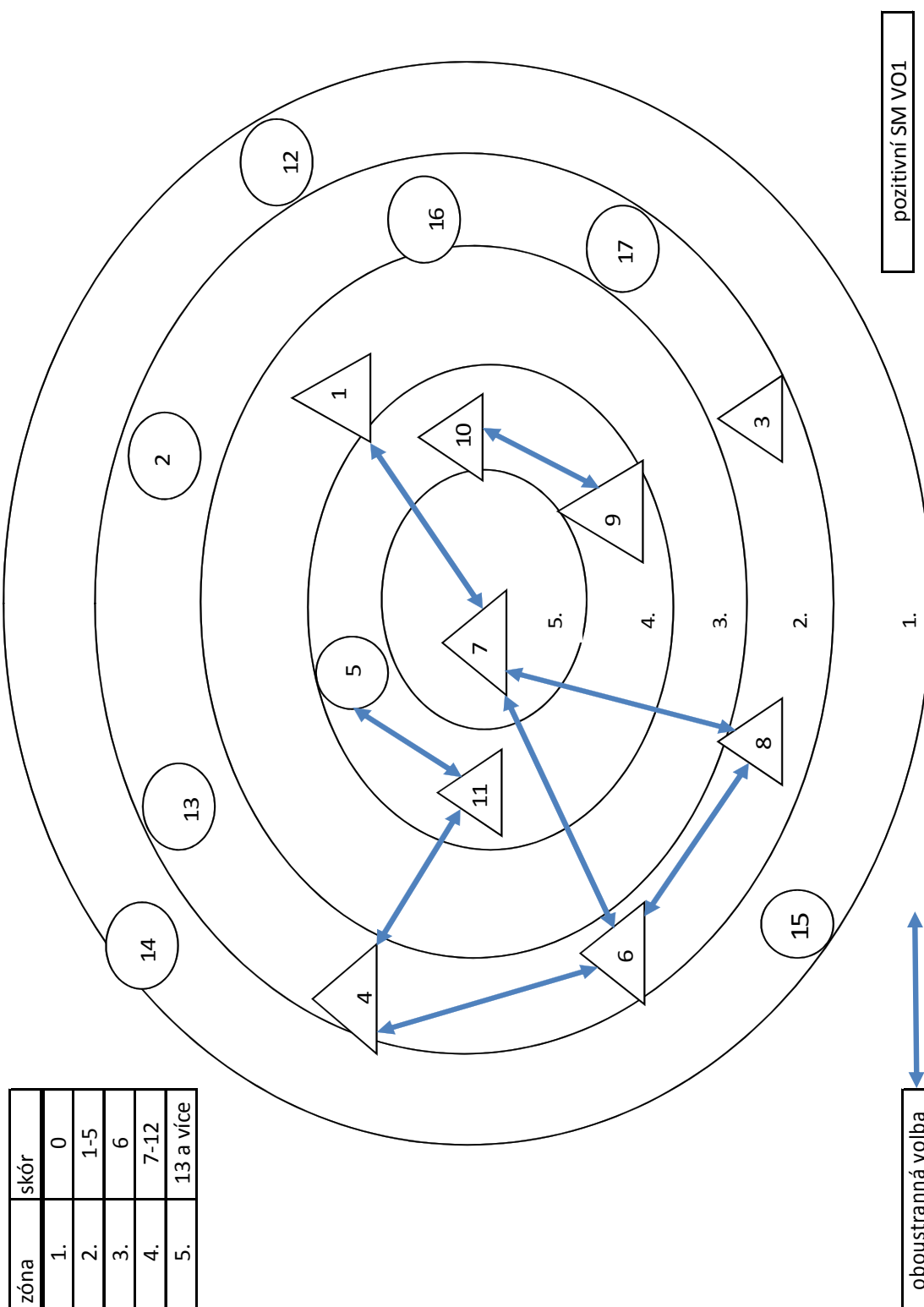
5.9 Sociometrická matice a sociogram – potenciační spoluhráči – pozitivní

5.9.1 Sociometrická matice

Sociometrická matice

Výzkumná otázka		VO1 - pozitivní																	
		TJ Sokol Švábenice - žáci																	
		Datum 5.1.2012																	
Jméno	Č	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Nvleč
starší	1	3				1		2		3									3
	3		3						2										3
	4			3						1									3
	6				3	1	2												3
	7				3	1	2												3
	8				3	2	1												3
	9					3		1											3
	10				1	2		3											3
	11				2					3		1							3
	mladší	2	3			2						3							
5				3				2		1									3
12			2			1	3												3
13					3	1		2											3
14									2					1					3
15											1					2			3
16					3			2				1							3
17							3		2		1							3	
Celkem/vleč																			51
Zvleč		4	1	7	8	6	3	6	4	4	1	4	C	1	C	0	1	1	
Vážený skóre		6	1	12	12	16	5	10	8	9	3	12	C	3	C	0	2	1	
Mpořad		8	13,5	3	3	1	9	5	7	6	10,5	3	16	10,5	16	16	12	13,5	

5.9.2 Terčový sociogram

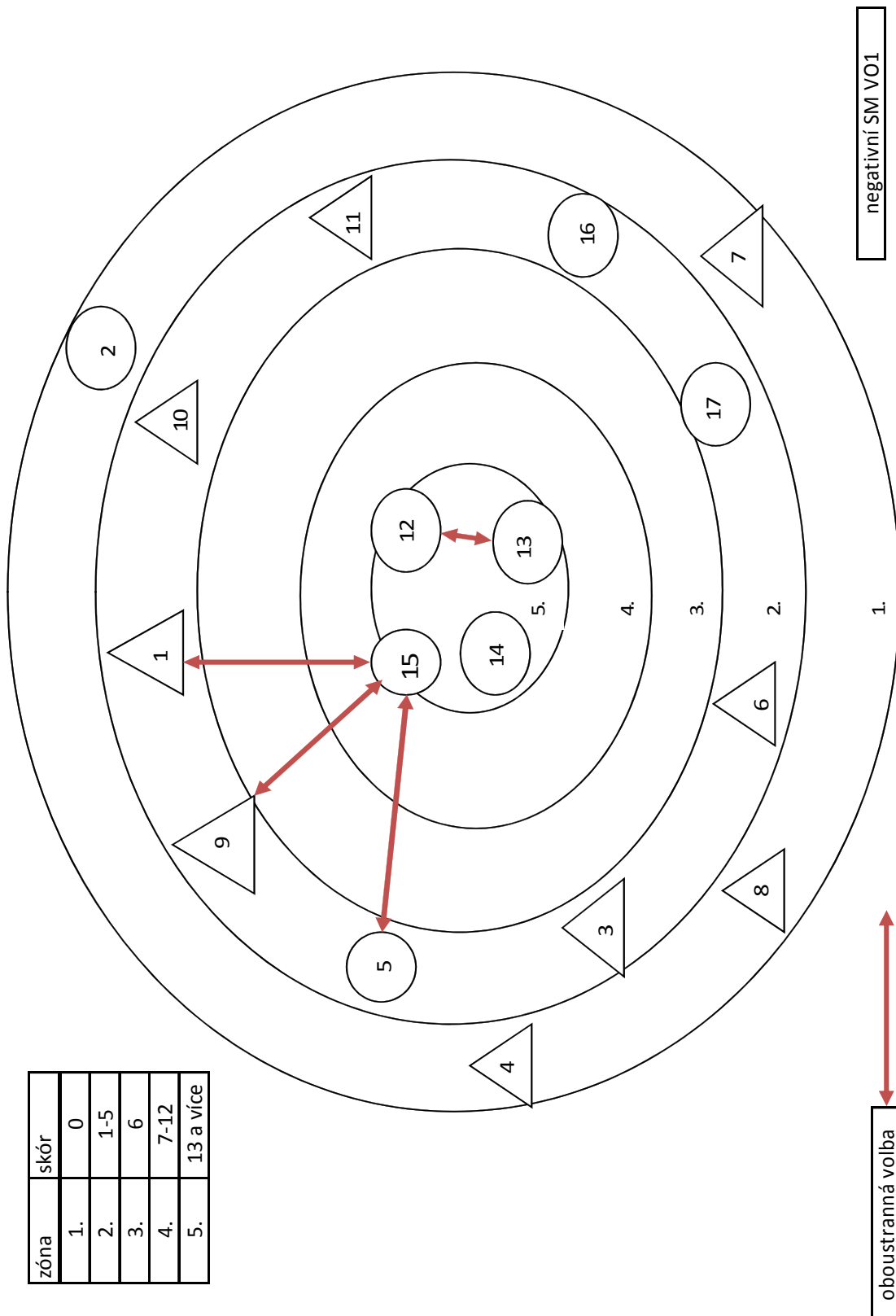
5.10 Sociometrická matice a sociogram – potencionální spoluhráč-negativní

5.10.1 Sociometrická matice

Sociometrická matice

Výzkumná otázka		VO1 - negativní																	Skupina		TJ Sokol Švábenice - žáci	
		Datum																			5.1.2012	
Jméno	Č	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Nvdeleb			
starší	1																					
	3																					
	4																					
	6																					
	7																					
	8																					
	9																					
	10																					
	11																					
	12																					
mladší	2																					
	5																					
	12																					
	13																					
	14																					
	15																					
	16																					
17																						
Celkem/vdeleb																			51			
Zvolen		1	1	2	0	1	1	0	1	0	2	6	8	9	14	4	1					
Vážený skór		3	1	5	0	2	1	0	1	0	5	15	18	17	28	5	1					
Mířadř		8	11,5	6	15,5	9	11,5	15,5	15,5	11,5	15,5	6	4	2	3	1	6	11,5				

5.10.2 Terčový sociogram

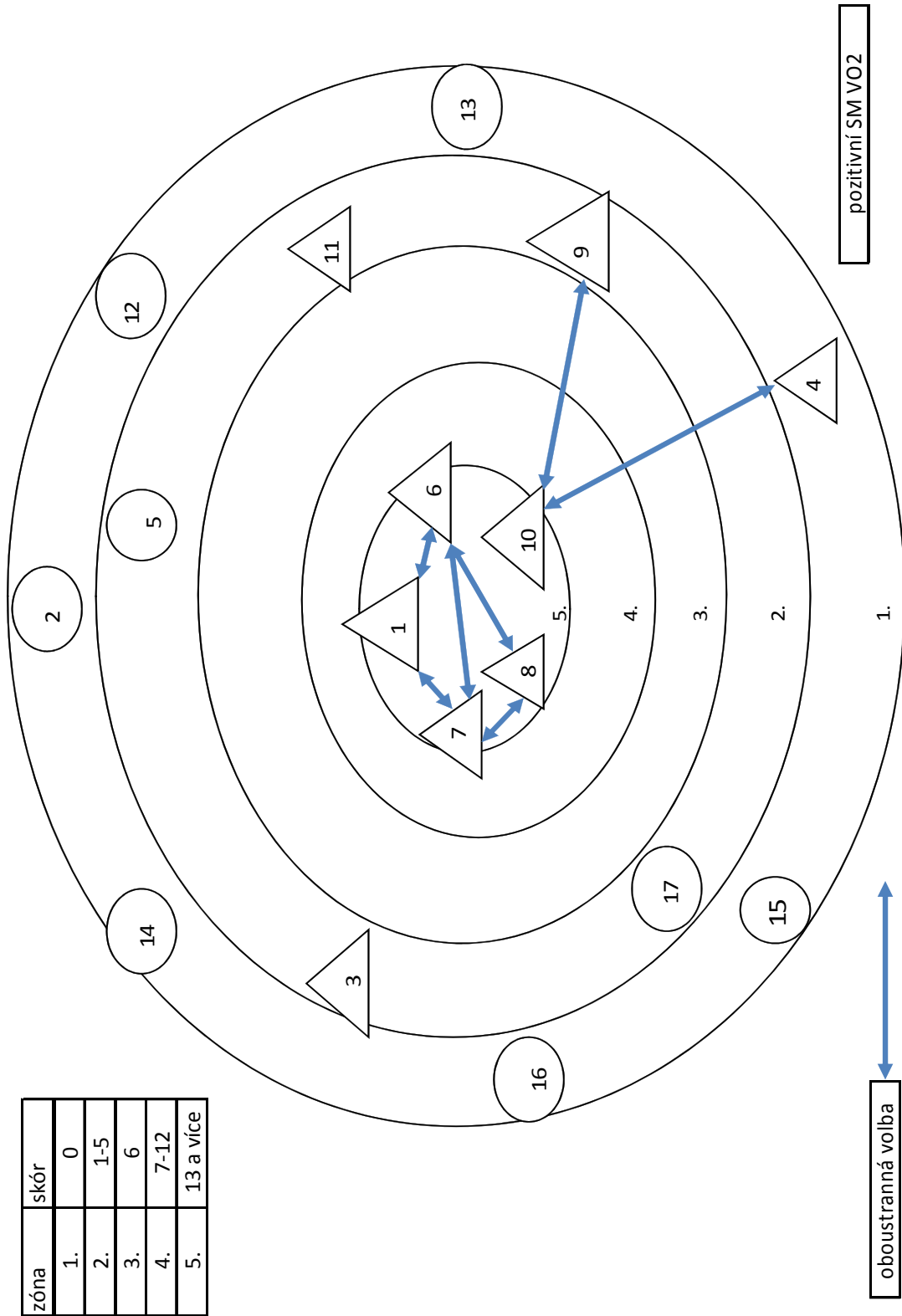
5.11 Sociometrická matice a sociogram – nejlepší hráč – pozitivní

5.11.1 Sociometrická matice

Sociometrická matice

Výzkumná otázka		VO2 - pozitivní																	Skupina		TJ Sokol Švábenice - žáci	
		Datum																	Datum		5.1.2012	
Jméno	Č	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Nvolest			
staří	1	1			2	1													3	3		
	2		1																	3		
	3			1																3		
	4				2															3		
	5					1														3		
	6						1													3		
	7							1												3		
	8								1											3		
	9									1										3		
	10										1									3		
	11											1								3		
mladší	12	2																		3		
	13																			3		
	14																			3		
	15	2																		3		
	16																			3		
	17	2																		3		
Celkemvdele																			51			
Zvolen		9	C	2	10	8	9	1	7	3	0	2	C	C	C	C	C	C	C	C		
Váženýskor		13	C	4	21	24	19	1	13	5	C	2	C	C	C	C	C	C	C	C		
Mpořad		4,5	13,5	7	2	1	3	9	4,5	6	13,5	8	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5		

5.11.2 Terčový sociogram

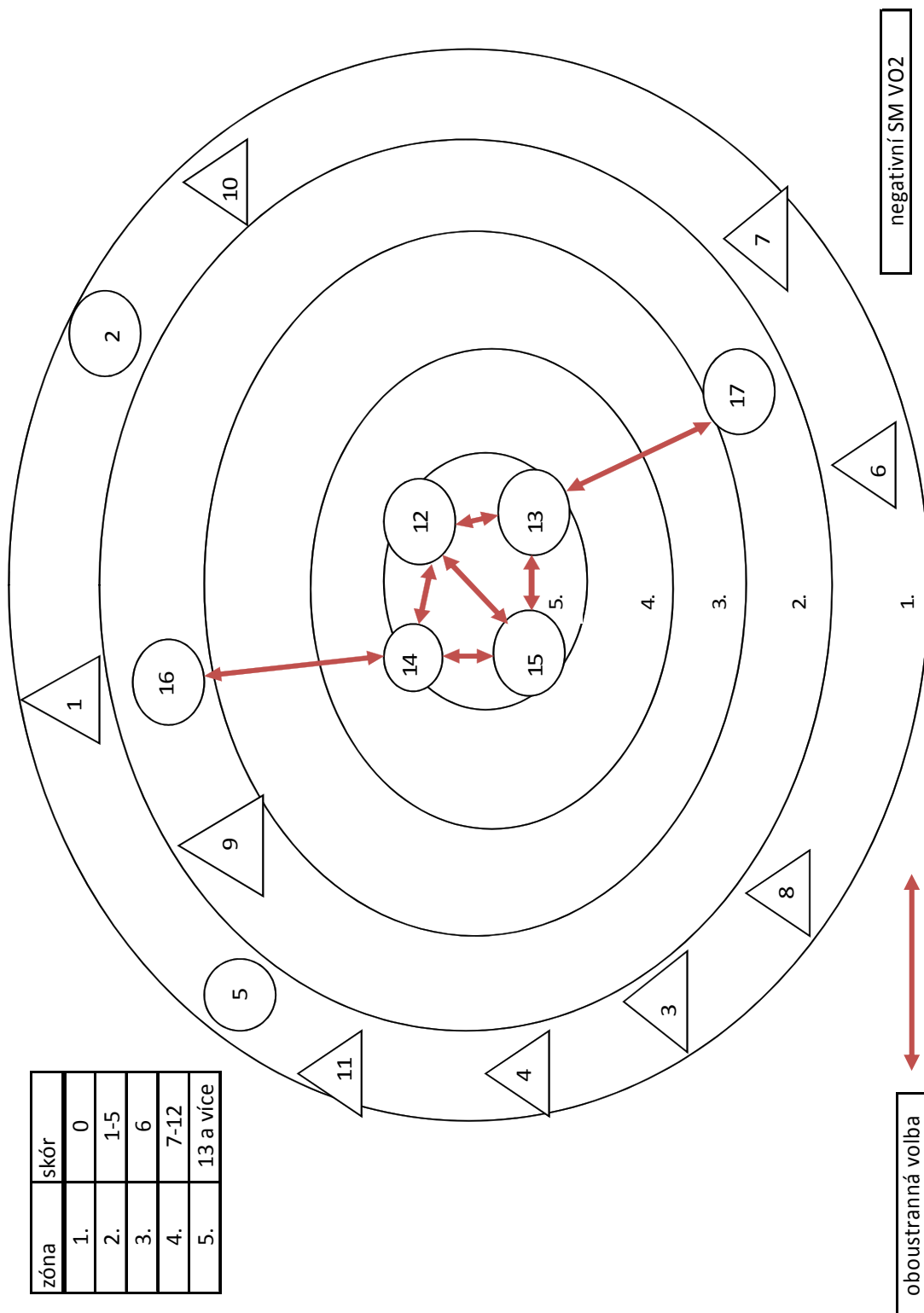

5.12 Sociometrická matice – nejhorší hráč – negativní

5.12.1 Sociometrická matice

Výzkumná otázka		VO2 - negativní																Skupina		TJ Sokol Švábenice - žáci	
Sociometrická matice																		Datum		5.1.2012	
Jméno	Č	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Nvůlet		
starší	1																			3	
	2																			3	
	3																			3	
	4																			3	
	5																			3	
	6																				3
	7																				3
	8																				3
	9																				3
	10																				3
mladší	1																			3	
	2																			3	
	3																			3	
	4																			3	
	5																			3	
	6																				3
	7																				3
Celkemvůleob																				50	
Zvůlen																					
Vůžerý skůr																					
Mpůřadř																					

5.12.2 Terčový sociogram

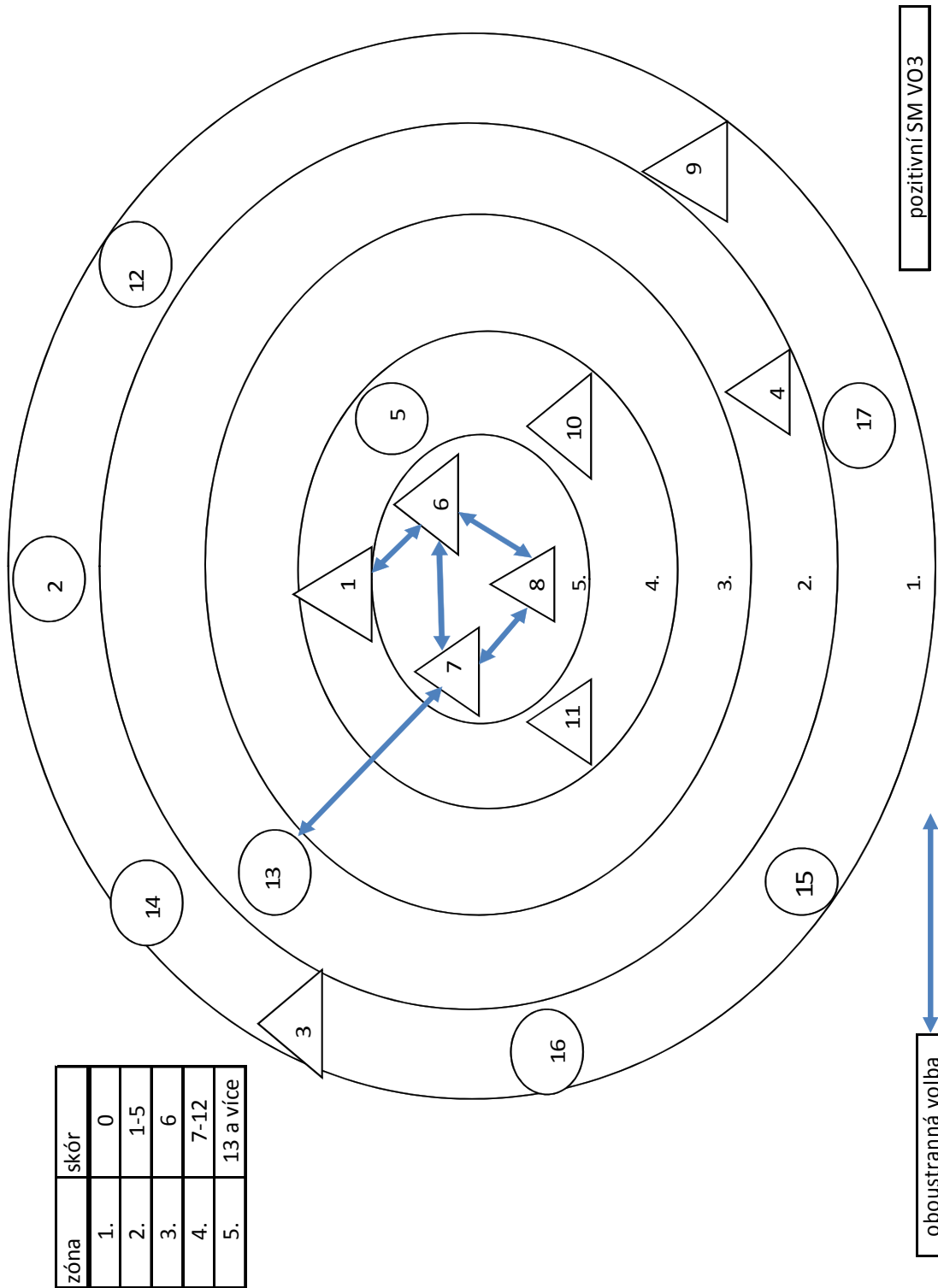
5.13 Sociometrická matice a sociogram – potencionální kapitán – pozitivní

5.13.1 Sociometrická matice

Sociometrická matice

Výzkumná otázka		VO3 - pozitivní																	Skupina	TJ Sokol Švábenice - žáci																
		Datum																	5.1.2012																	
Jméno	Č	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Nvčet																	
starší	1	1			2					1									3																	
	3				1		3		2											3																
	4				1		2		3											3																
	6				2		1													3																
	7				2		3						1							3																
	8				1		2													3																
	9				1		1		2											3																
	10				2		1													3																
	11				2		1													3																
	12				1					3										3																
	mladší	2				1															3															
5					2		1		3											3																
12					3					2										3																
13					3		1				2									3																
14					2		1													3																
15					2					3										3																
16							1		1	3	2									3																
17					1				2		3								3																	
Celkemvdele																			51																	
Zvolen	6	C	1	11	6	10	C	C	6	5	C	5	C	1	C	C	C	C	C																	
Váženýskór	10	C	1	27	13	25	C	10	8	C	8	C	3	C	C	C	C	C	C																	
Mpřařad	4,5	13,5	9	1	3	2	13,5	4,5	6,5	13,5	6,5	13,5	8	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5																	

5.13.2 Terčový sociogram

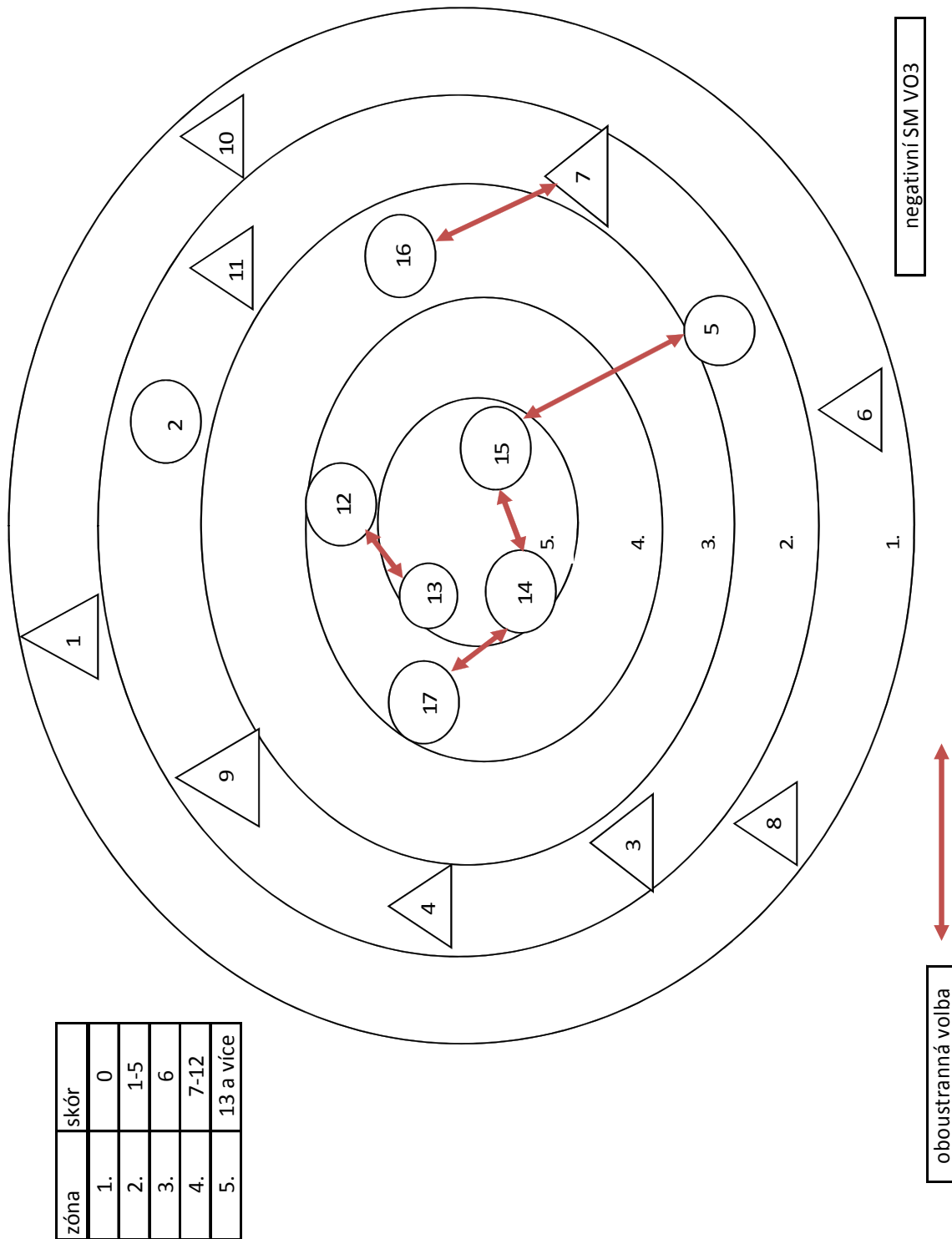
5.14 Sociometrická matice a sociogram – potencionální kapitán – negativní

5.14.1 Sociometrická matice

Sociometrická matice

Výzkumná otázka		VO3 - negativní																	Skupina		TJ Sokol Švábenice - žáci	
																			Datum		5.1.2012	
Jméno	Č	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Nvčet			
starší	1																			3		
	2																				3	
	3																				3	
	4																				3	
	5																				3	
	6																					3
	7																					3
	8																					3
	9																					3
	10																					3
	11																					3
mladší	2																				3	
	5																				3	
	12																				3	
	13																				3	
	14																				3	
	15																				3	
	16																				3	
17																				3		
Celkemvoleb																					51	
Zvolen																					3	
Váženyiskř																					8	
Mporadi																					5	

5.14.2 Terčový sociogram

Závěr

Jak už jsem uvedla v úvodu, v teoretické části jsem se zabývala pojmoslovím. Popsala jsem malé skupiny, pozice, role a komunikace v rámci skupiny. Dále jsem popsala tři vývojové etapy, které jsou zastoupeny v mužstvu, jimiž jsou mladší školní věk, prepuberta a puberta. V další kapitole jsem uvedla „Model pozitivního trenéra“ a poslední kapitolu teoretické části jsem věnovala použité výzkumné metodě a tím je sociometrie.

V praktické části jsem převedla sociometrii do praxe. Zhotovila jsem si sociometrické dotazníky, které jsem dala vyplnit chlapcům z mužstva. Trenér mužstva mi vypracoval rating, který jsem srovnávala s výsledky dotazníků. Pomocí Spearmanova korelačního koeficientu jsem vyvrátila hypotézu H_{A2} a potvrdila se hypotéza H_{02} , která tvrdí, že názor trenéra na hierarchické uspořádání mužstva odpovídá zjištěným informacím. To znamená, že trenér má určitou objektivní představu o uspořádání vztahů, které opravdu ve skupině je. Potvrdila se i hypotéza H_{01} , která tvrdí, že někteří chlapci nejsou začleněni do kolektivu.

Ze zjištěných faktů vyplývá nesoudržnost mužstva. Na základě tohoto zjištění by se mělo dále s chlapci pracovat na zlepšení vnitroskupinových vztahů, aby se předešlo výskytu patologických jevů, jako je třeba šikana. Na vědomí by to měl vzít hlavně trenér, aby podle toho vypracovával další tréninkové plány a mimo tréninkové akce.

Práce má jistě nějaké rezervy, mužstvo žáků by se mohl nadále zkoumat více do hloubky, použít více sociogramů, aby byla hierarchie zřetelnější, i více sociometrických indexů by přineslo konkrétnější informace. Což by mohlo být jistou alternativou pro další práce. Na základě vypracované diagnostiky, by se mohl vypracovat určitý plán toho, jak dále s chlapci pracovat, čemu se vyvarovat a co naopak zdůraznit, aby se předešlo výskytu patologických jevů, jako je například šikana.

Seznam použité literatury

Monografické publikace

ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 1. vyd. Brno: Nakladatel Jan Šabata, 2000, 377 s. ISBN 80-723-9060-0

ČERNOUŠKOVÁ, Viola, PhDr. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Olomouc: rektorát Univerzity Palackého v Olomouci, 1987, 69 s., 63/II/10

FÜRST, Maria. *Psychologie: včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc: Votobia, 1997, 263 s. ISBN 80-719-8199-0.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4

KOHOUTEK, Rudolf. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, 181 s. ISBN 80-720-4064-2

KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie*. Brno: CERM, 2000, 179 s. ISBN 80-214-1844-3

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.

NOVOTNÁ, Eliška. *Sociologie sociálních skupin*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 120 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-802-4729-572

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2

VOTÍK, Jaromír, Jiří ZALABÁK, Marta BURSOVÁ a Petra ŠRÁMKOVÁ. *Fotbalový trenér: základní průvodce tréninkem*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 184 s. Sport extra. ISBN 978-80-247-3982-3.

Legislativní dokumenty

Česká republika. ZÁKON ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *563/2004 Sb.* 2004. Dostupný také z:

<http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>

Webová stránka

Jaký by měl být trenér mládeže. *Fotbal-trénink.cz: Zelené stránky fotbalového tréninku* [online]. 2010 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://www.fotbal-trenink.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=331:jaky-by-ml-byt-trener-mladee&catid=39:fotbalove-pipravky&Itemid=128

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lenka Hrnčířiková
Katedra:	Pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Štefan Chudý, PhD.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Diagnostika vztahů chlapců ve fotbalovém mužstvu
Název v angličtině:	Diagnostic relationships in boys soccer team
Anotace práce:	Bakalářská práce analyzuje a popisuje vztahy v žákovském fotbalovém mužstvu TJ Sokol Švábenice. Teoretická část je zaměřená na popis malé skupiny, její strukturu, role, pozice a komunikace ve skupině. Jsou zde uvedeny a blíže popsány tři etapy lidského vývoje, které jsou zastoupeny v mužstvu, role trenéra. V neposlední řadě je nastíněna výzkumná metoda, která byla využita v praktické části a tou je sociometrie.
Klíčová slova:	skupina, hráči, trenér, vývojové etapy, role, pozice, vztahy, komunikace, sociometrie, sociometrická matice, sociogram
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis analyzes and describes pupil relationships in the TJ football team Švábenice. The theoretical part is oriented on the description of a small group, its structure, roles, positions, and communication within the group. They are mentioned and described in more detail the three stages of human evolution, which are represented in the team, the role of coach. Finally, it outlines the research method that was used in the practical part and that is sociometry.
Klíčová slova v aj.:	group, players, coach, stages of human evolution, role, position, relations, communication, sociometry, sociometric matrix, sociogramm
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	49 stran
Jazyk práce:	čeština